

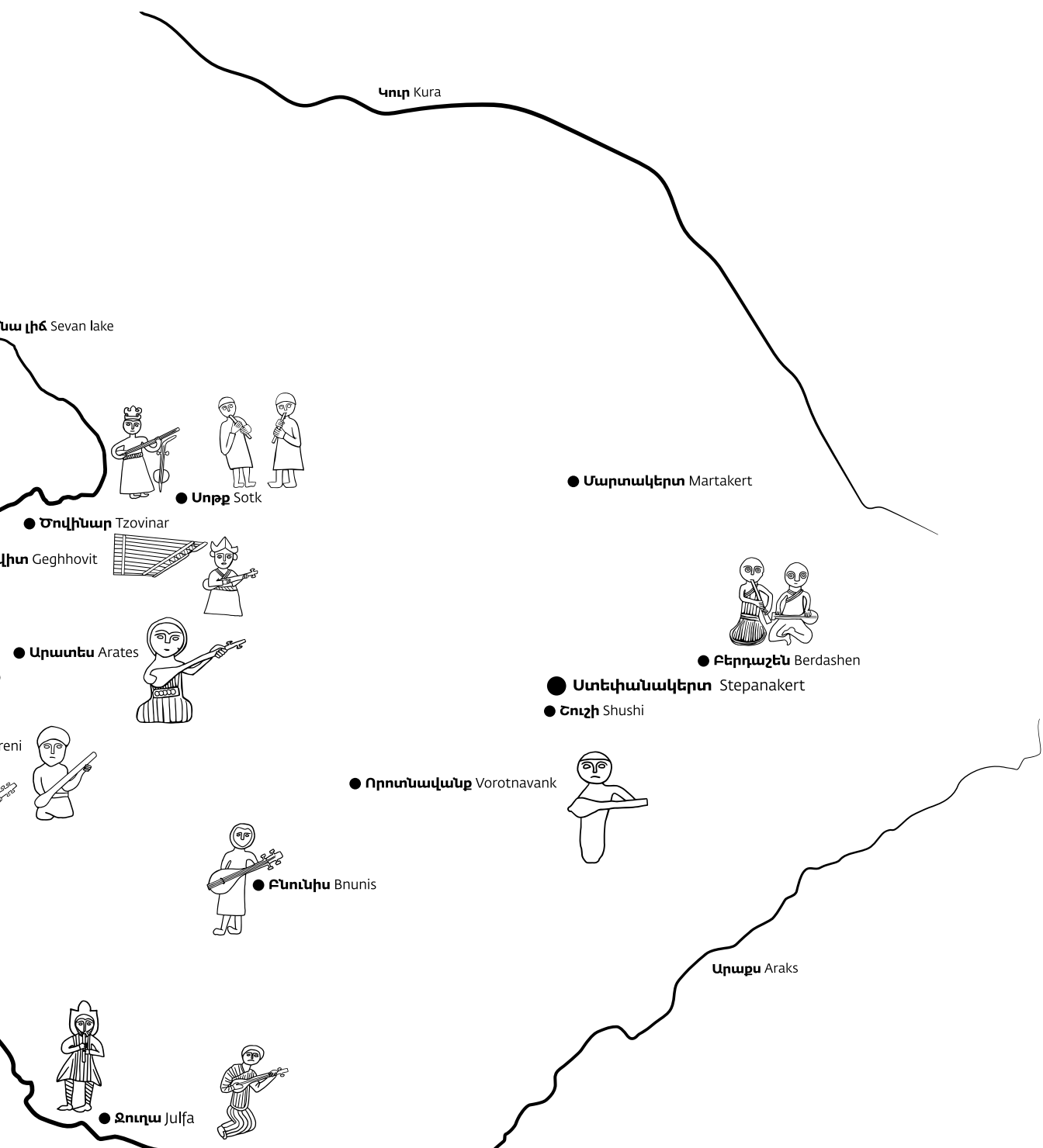
ՎԻՄԱՊԱՏԿԵՐ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆԵՐ EPIGRAPHIC PERFORMANCES

Այս բաժնում ընդգրկված երաժիշտների պատկերագրությամբ տապանաքարերի և խաչքարերի լուսանկարները Հայաստանի ողջ տարածքում առկա նմուշների մի մասն են կազմում:

The photos of the gravestones and cross-stones that are included in this section represent just a sample of the iconography depicting musicians that exists throughout Armenia.

Միջնադարյան խաչքարերի և մասնավորապես տապանաքարերի պատկերագրությունը ճշմարտացի արտացոլում է ժողովրդի տարբեր խավերի կյանքն ու կենցաղը: Պատկերաքանդակները տվյալ դարաշրջանի երաժշտական մշակույթի յուրօրինակ վավերագրերն են, որ պատմում են նվագարանների տեսակների և նվագուղային արվեստի մասին: Խաչքարերի պատկերագրության մեջ հաճախ հորինվածքի ստորոտում և եզրագոտիներում, հանդիպում ենք երաժիշտների և նվագարանների պատկերների հատկապես Սուրբ Ծննդյան և Քրիստոսի Երկրորդ Գալստյան տեսարաններում: Սուրբ Ծննդյան տեսարանում պատկերվում է սրնգահար հովիվը, իսկ Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստն ազդարարում են ահագնափող ու գալարափող փչող հրեշտակները: Բազմաթիվ տապանաքարերի պատկերաքանդակներում խնջույքի, հարսանիքի և որսի տեսարանների տարածված կերպարներից են երաժիշտները: Խնջույքի տեսարաններում ամենահաճախ հանդիպող նվագարաններից են սազը, քամանչան, քանոնը և ծնծղաշար դափը: Հարսանիքի տեսարաններում ավելանում են նաև զուռնան ու դուդուկը (կամ սրինգը): Հաճախ է հանդիպում նաև միայնակ երաժիշտի՝ երգասաց սազահարի կերպարը:

The medieval cross-stones and specifically the gravestones' iconography truly reflect the life and lifestyle of people of different walks of life. The figurative decors stand testament to the music culture of the given era and provide information about the types of musical instruments in use and the art of music ensembles. There are images of musicians and instruments in the iconography of the cross-stones, often on the base and the frame of the composition, particularly in the scenes of the Nativity and the Second Coming of Christ. The shepherd playing his flute is depicted in the scene of the Nativity, and the angels blowing horns are portrayed in the Second Coming of Christ. Musicians are popular figures represented in the reliefs of banquet, wedding, and hunting scenes on gravestones. The most common musical instruments in the banquet scenes are the *saz*, the *kamantcha*, the *kanon*, and the *tambourine*. The *duduk* (or the *sring*) and the *zurna* are added in the wedding scenes. There are also images of the solo musician: the *saz* player and singer.

3.2 *Սազահար*, խնջույքի տեսարան, Արատեսի վանք, Վայոց Ձոր, 1464 թ., Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.2 *Saz Player, Banquet Scene*, Arates Monastery, Vayots Dzor, 1464, Hamlet Petrosyan's archive

3.3 *Սազահար*, Արենի, Վայոց Ձոր, 1604 թ., Շանթալ և Ժան-Կլոդ Օթելիեների արխիվ

3.3 *Saz Player*, Areni, Vayots Dzor, 1604, Chantal and Jean-Claude Hotellier's archive

3.4 Քանոնահար, քամանչահար, սազահար, բոժոժավոր դափահար, զուռնահար, դուդուկահար կամ սրնգահար, հարսանեկան տեսարան, Հացառատ, Գեղարքունիք, XVI դ., Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.4 *Kanon Player, Kamantcha Player, Saz Player, Tambourine Player, Zurna Player, Duduk or Sring Player, Wedding Scene, Hatsarat, Gegharkunik, 16th century, Hamlet Petrosyan's archive*

3.5 Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստը.
 Խաչը Քրիստոսով ու գալարափողեր փչող
 հրեշտակներով, Ամենափրկիչ խաչքար,
 Հացառատ, Գեղարքունիք, 1551 թ.,
 Յարութին Խաչատուրեանի արխիվ

3.5 *Second Coming of Christ Scene: the Cross
 with Jesus and Horn-Blowing Angels, Holy
 Savior Cross-stone, Hatsarat, Gegharkunik, 1551,
 Haroutioun Khatchadourian's archive*

3.6 Սրնգահար հովիվ,
Հին Ջուղա, Նախիջևան, 1558 թ.,
Արամ Վրույր, Արգամ Այվազյանի արխիվ

3.6 *Flute-Playing Shepherd*,
Old Julfa, Nakhidjevan, 1558,
Aram Vruyr, Argam Ayvazyan's archive

3.7 *Սազահար*, խնջույքի տեսարան, ձին Զուղա, Նախիջևան, XVI դ.,
Արամ Վրույր, Արգամ Այվազյանի արխիվ

3.7 *Saz Player*, Banquet Scene, Old Julfa, Nakhidjevan, 16th century, Aram Vruyr, Argam Ayvazyan's archive

3.8 *Սազահար*, խնջույքի տեսարան, Արենի, Վայոց Ձոր, XVI դ. կեսեր, Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.8 *Saz Player*, Banquet Scene, Areni, Vayots Dzor, mid 16th century, Hamlet Petrosyan's archive

3.9 *Քամանչահար*, խնջույքի տեսարան, Արենի, Վայոց Ձոր, XVI դ. կեսեր-XVII դ. սկիզբ, Շանթալ և Ժան-Կլոդ Օթելիեների արխիվ

3.9 *Kamantcha Player*, Banquet Scene, Areni, Vayots Dzor, mid 16th century-beg./early 17th century, Chantal and Jean-Claude Hotellier's archive

3.10 *Սազահար*, Կոթավանք, Գեղարքունիք, XVI-XVII դդ., Շանթալ և Ժան-Կլոդ Օթելլիեների արխիվ

3.10 *Saz Player*, Kotavank, Gegharkunik, 16th-17th centuries, Chantal and Jean-Claude Hotellier's archive

3.11 *Սազահար*, Որոտնավանք, Սյունիք, XVI-XVII դդ., Շանթալ և Ժան-Կլոդ Օթելիեների արխիվ

3.11 *Saz Player*, Vorotnavank, Syunik, 16th-17th centuries, Chantal and Jean-Claude Hotellier's archive

3.12 *Բանոն, սազահար, սազատիպ նվագարան խնջույքի տեսարան, Հացառատ, Գեղարքունիք, XVI-XVII դդ., Համլետ Պետրոսյանի արխիվ*

3.12 *Kanon, Saz Player, Saz-Like Musical Instrument Banquet Scene, Hatsarat, Gegharkunik, 16th-17th centuries, Hamlet Petrosyan's archive*

3.13 Սրնգահար հովիվներ,
Սբ. Ծննդյան տեսարան,
Սոթք, Գեղարքունիք
(այժմ՝ Էջմիածնում), XVII դ.,
Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.13 *Flute-Playing Shepherds,*
Nativity Scene, Sotk, Gegharkunik
(today in Etchmiadzin), 17th century,
Hamlet Petrosyan's archive

3.14 *Սազահար*, խնջույքի տեսարան, Բնունիս, Սյունիք, 1604 թ., Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.14 *Saz Player, Banquet Scene*, Bnunis, Syunik, 1604, Hamlet Petrosyan's archive

3.15 *Սազահար, քանոն*, խնջույքի տեսարան, Ծովինար, Գեղարքունիք, 1661 թ.,
Յարութին Խաչատուրեանի արխիվ

3.15 *Saz Player, Kanon*, Banquet Scene, Tzovinar, Gegharkunik, 1661,
Haroutioun Khatchadourian's archive

3.16 *Քանոնահար, ուդահար*, խնջույքի տեսարան, Գեղիովիտ, Գեղարքունիք, 1653 թ., Յարութին Խաչատուրեանի արխիվ

3.16 *Kanon Player, Ud Player, Banquet Scene*, Geghovit, Gegharkunik, 1653, Haroutioun Khatchadourian's archive

3.17 Քանոն, քամանչա, սազահար, Գեղիովիտ, Գեղարքունիք, 1703 թ.,
Յարութին Խաչատուրեանի արխիվ

3.17 *Kanon, Kamantcha, Saz Player, Geghhovit, Gegharkunik, 1703,*
Haroutioun Khatchadourian's archive

3.18 *Սազահար, քամանչա*, խնջույքի տեսարան, Ծովինար, Գեղարքունիք, 1751 թ.,
Յարութին Խաչատուրեանի արխիվ

3.18 *Saz Player, Kamantcha*, Banquet Scene, Tzovinar, Gegharkunik, 1751,
Haroutioun Khatchadourian's archive

3.19 Սագահար, դուդուկահար կամ սրնգահար, խնջույքի տեսարան, Բերդաշեն, Մարտունու շրջան, XVIII դ., Համլետ Պետրոսյանի արխիվ

3.19 *Saz Player, Duduk or Sring Player, Banquet Scene, Berdashen, Region of Martuni, 18th century, Hamlet Petrosyan's archive*